

**Guía docente de materia
Educación, Multiculturalismo y Género**

1. DATOS INICIAIS

Titulación	Posgrao en Estudos de Xénero
Módulo	Educación, Multiculturalismo e Xénero
Materia	Historia da Escola e Xénero
Código	333110202
Carácter (obligatoria, optativa)	D
Curso	2008-09
Cuadrimestre (especificar 1º/2º)	2º
Profesor coordinador	

Profesor responsable da materia*	Carmen Benso Calvo
Departamento	Análise e Intervención Psicosocioeducativa
Área	Teoría e Historia da Educación
Centro	Facultade de Ciencias da Educación (Campus Ourense)
Gabinete	Pavellón II, 2ª planta, despacho 21
Horario de titorías	Lus, de 11 a 13
E-mail	mbenso@uvigo.es

* No caso de seren varios docentes os responsables de impartir a materia, esta taboa repetirase tantas veces como for necesario, empregando unha tabela para cada docente.

+

2. INTRODUCCIÓN Á MATERIA

No contexto da titulación esta disciplina facilita instrumentos teóricos e metodolóxicos para comprender a educación como axente de reprodución, ao tempo que de liberación, buscando explicar as actuais relacións de xénero a partir do coñecemento da historia da educación diferenciada de homes e mulleres nos dous últimos séculos.

3. OBXECTIVOS DA MATERIA

	Obxectivos da materia (xerais e específicos)
1	Recoñecer a necesidade de novas categorías históricas que permitan analizar os cambios en función da construción do xénero, raza e clase
2	Reflexionar sobre a xénese da construción dos xéneros
3	Analizar o efecto de teorías, políticas e prácticas educativas no proceso de conquista de maiores cotas de igualdade entre homes e mulleres
4	Analizar as resistencias na construción dun sistema educativo igualitario para homes e mulleres
5	Analizar a herdanza educativa das mulleres como elemento clave para a intervención nos colectivos femininos
6	Analizar as orixes da educación diferenciada en homes e mulleres
7	Comprender o impacto diferencial das políticas diferenciadas en homes e mulleres
8	Permitir reflexionar sobre a memoria educativa individual e grupal das mulleres

4. COMPETENCIAS

	Competencias da materia (xerais e específicas)	Competencias de titulación relacionadas (ás que contribúe)
1	Saber utilizar o método histórico para comprender e explicar a situación das mulleres na educación actual	Ser competente para comprender os referentes teóricos, históricos, culturais, políticos e legais que subxacen á cultura androcéntrica
2	Coñecer e reflexionar acerca das conquistas femininas en educación	Ser competente para procurar unha sociedade máis igualitaria desde o punto de vista do xénero
3	Coñecer e reflexionar acerca da educación como instrumento de conformación e reprodución dos estereotipos de xénero	Ser competente para sensibilizar á poboación en relación aos problemas específicos de xénero
4	Coñecer e reflexionar sobre o papel da muller educadora: nai e mestra	Ser competente para entender e valorar as aportacións realizadas polas mulleres á historia e á cultura
5	Saber intervir para promover maior igualdade entre homes e mulleres	Ser competente para coñecer as distintas áreas de actuación e a metodoloxía para a implementación de programas e proxectos de igualdade entre mulleres e homes en distintos ámbitos (servicios sociais, educación, empresas, administración pública, etc..)
6	Favorecer o espírito crítico e as relacións interpersoais	Adquisición de habilidades para potenciar as relacións interpersoais e entre grupos
7	Ser capaz de indentificar discriminacións desde o punto de vista do xénero	Ser competente para transmitir unha cultura non androcéntrica

5. CONTIDOS

(O contido do programa pode sufrir algunhas variacións atendendo a circunstancias non previstas)

1. Exclusión, discriminación e resistencias: O acceso das mulleres ao sistema educativo
2. Da separación dos sexos á coeducación: o lento camiño hacia un sistema escolar menos sexista
3. A educación das “nais”
4. Escolas de papel e celuloide. A educación fora da escola
5. Mulleres para Deus, para a Patria e para o Fogar: o legado da educación das mulleres no franquismo
6. As mulleres galegas e a educación: algúns elementos de reflexión desde a historia

6. PLANIFICACIÓN DOCENTE

	Horas presenciais	Horas de traballo do alumno	Total
Clases teóricas	15	30	45
Seminarios/Obradoiros	6	9	15
Clases prácticas	3	3	5
Prácticas externas	-	-	-
Titorías	4	6	10
Aprendizaxe/actividade autónoma dirixida (individual)	1	6	7
Aprendizaxe/actividade autónoma dirixida (en grupo)	1	7	8
		TOTAL	90

7. METODOLOXÍA DOCENTE

Metodoloxía	Descrición	¿Implica atención personalizada ao alumno?
Lección maxistral	Presentación dos temas por parte da profesora ao grupo-clase	No
Clases prácticas	Análise e comentario de textos e imaxes	No
Resolución de exercicios e problemas	Vaciado de contido de textos	Si
Aprendizaxe baseada en problemas (ABP)		
Estudo de casos	Análises de biografías persoais	No
Ensinanza baseada en proxectos de aprendizaxe		
Metodoloxías baseadas en investigación	Realización de entrevistas e análises da información	No
Análise de situacións		
Aprendizaxe colaboradora		
Simulacións		
Seminarios	O ensino das mulleres en Galicia	No
Experimentación e/ou prácticas en empresas, institucións etc.		
Outros (especificar)		

8. ATENCIÓN AO ALUMNO

As actividades programadas para a materia comportan a atención grupal na aula e a atención individualizada na titoría. Ao inicio do curso concretarase o calendario de atención individualizada para todo o alumnado.

9. AVALIACIÓN DA APRENDIZAXE

Metodoloxía	Cualificación
Probas escritas (ensaio, probas obxectivas, resolución de problemas, probas de resposta breve, probas tipo test etc)	Hasta 3 puntos
Exames orais (probas orais na aula, entrevista, debate etc)	
Probas de autoavaliación	Hasta 2 puntos
Traballos e proxectos	Hasta 4 puntos
Informes de prácticas	
Técnicas de observación	
Situacións de proba	
Técnicas baseadas na participación do alumno	Hasta 1 punto
Porta-folio	
Outras (especificar)	

Observacións: Recomendacións, pautas para a mellora e a recuperación, etc.

O alumnado ha de ter en conta a importancia que ten non só o desenvolvemento do programa senon tamén a elaboración de todas as actividades que se realizarán individualmente ou en pequenos grupos. Estas actividades ou traballos se presentarán por escrito seguindo unhas normas académicas explicadas pola profesora e, no seu caso, expoñeranse ao resto das compañeiras e compañeiros na clase.

A avaliación está pensada dunha forma continua, integral e final. Avaliarase o nivel e o rigor alcanzado nas actividades e traballos realizados así como a participación activa nos debates que se desenvolvan nas clases e actividades programadas.

10. RECURSOS E FONTES DE INFORMACIÓN

Recursos e fontes de información básica

- ACKER, Sandra: *Género y educación: reflexiones sociológicas sobre las mujeres, la enseñanza y el feminismo*, Madrid, Narcea, 1995.
- BALLARIN DOMINGO, Pilar: *La educación de las mujeres en la España contemporánea (siglos XIX-XX)*, Madrid, Síntesis, 2001.
- FLECHA GARCÍA, Consuelo: *Las primeras universitarias en España*, Madrid, Narcea, 1996.

Recursos e fontes de información complementaria

- AGULLÓ DÍAZ, Mª Carmen: *La educación de la mujer durante el franquismo y su evolución en Valencia (1951-1970)*, Valencia, Cuadernos del Departamento de Educación Comparada e Historia de la Educación, 1993.
- AMELANG, James S. Y NASH, Mary (Eds.) (1990): *Historia y género: Las mujeres en la Europa Moderna y Contemporánea*, Valencia, Edicions Alfons el Magnànim.
- BALLARÍN, Pilar; BIRRIEL, Margarita; MARTÍNEZ, Cándida y ORTIZ; Teresa: *Las mujeres en la historia de Europa. En Mujeres en Europa: convergencias y diversidades*, 1998. En Web: www.helsinki/xantuppa/wee_1.html.
- BALLARÍN, Pilar: “La coeducación hoy”, en BLANCO, Nieves (Coord.): *Educación en femenino y masculino*, Akal, 2001, pp. 31-40.
- “Género y políticas educativas”. *XXI Revista de Educación*, Vol. 6, pp. 35-42.
- BENSO CALVO, Carmen: *Muller e Educación en Ourense*, Santiago, Tórculo, 1996.
- “Exclusión, discriminación e resistencias: O acceso da muller ao Sistema Educativo (1833-1930)”, en Jato Seijas, Elisa e Iglesias da Cunha, Lucía (Coords.): *Xénero e educación social*, Santiago de Compostela, Ediciones Laiovento, 2003, pp. 57-76.
- BOSCH, Esperanza; FERRER, Victoria A.; GILI, Margarita: *Historia de la misoginia*, Barcelona, Anthropos y Universitat de les Illes Balears, 1999.
- CAPEL MARTÍNEZ, Rosa M^a: *El trabajo y la educación de la mujer en España (1900-1930)*, Madrid, Instituto de la Mujer, 1986.
- CORTADA ANDREU, Esther: *Ser maestra a la Catalunya del segle XIX. Léscola pública com a espai profesional transgressor*, Lleida, Pagès editors, 2006
- CUESTA BUSTILLO, Josefina: *Historia de las mujeres en España. Siglo XX*, Madrid, Instituto de la Mujer, 2003.
- DUBY, G. y PERROT, M. (Dir.): *Historia de las mujeres en Occidente. El siglo XIX*, Madrid, Taurus, 1993, 5 vols.
- *Las mujeres en la legislación educativa española. Enseñanza primaria y Normal en los siglos XVIII y XIX*, Sevilla, GIHUS, 1997.
  - La incorporación de las mujeres a los Institutos de Segunda Enseñanza en España, *Historia de la Educación*, nº17, 1998, pp. 159-178.
  - *Textos y documentos sobre la Educación de las Mujeres*, Sevilla, Kronos, 1988.
- FLECHA, Consuelo y NÚÑEZ, Marina: *La educación de las mujeres: nuevas perspectivas*, Sevilla, Universidad de Sevilla, 2001.
- GALLEGO, Mª Teresa: *Mujer, Falange y Franquismo*, Madrid, Taurus, 1983.

- *Memoria entre el azul y el rojo*, Madrid, Huerga y Fierro Editores, 1998.
- GÓMEZ-FERRER MORANT, Guadalupe: *Mujer y educación en el último cuarto del siglo XIX: la literatura como testimonio*, Madrid, Fundación Ortega y Gasset, 1983.
- LÓPEZ CORDÓN CORTEZO, María Victoria: *Condición femenina y razón ilustrada. Josefa Amar y Borbón, Zaragoza*, Prensas Universitarias de Zaragoza, 2005.
- PASTOR HOMS, M. Inmaculada: *La educación femenina en la postguerra (1939-1970). El caso de Mallorca*, Madrid, Instituto de la Mujer, 1984.
- ROBLES SANJUAN, Victoria: *El método biográfico como fuente para la Historia de la Educación de las Mujeres. Apuntes biográfico-educativos de dos mujeres andaluzas emigrantes. Actas del III Congreso de Historia de Andalucía*, tomo II, Córdoba, Publicaciones Obra Social y Cultural Cajasur, pp. 155-169.
- SAN ROMÁN, Sonsoles: *Las primeras maestras. Los orígenes del proceso de feminización docente en España*, Barcelona, Ariel, 1998.
- SACALON, Geraldine: *La polémica feminista en la España contemporánea*, Madrid, Akal, 1986.
- VV. AA.: *Mujer y Educación en España. 1868-1975*, Santiago, Universidad de Santiago, 1990.
- VV. AA.: *Lecturas para la Historia de las Mujeres en España*, Madrid, Cátedra, 1994.

11. RECOMENDACIÓNS